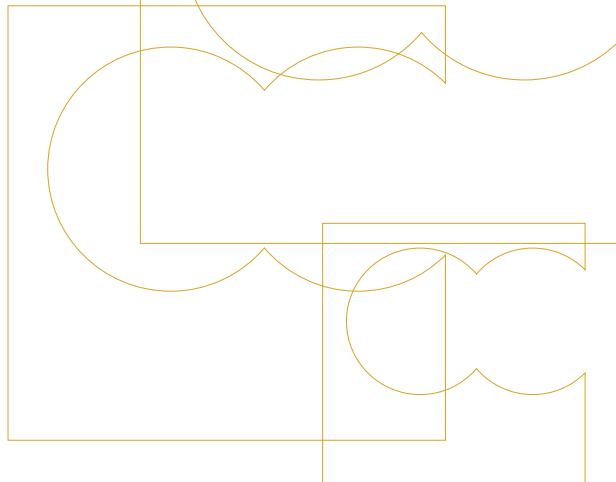

PANDEMIA GARAIKO KONTSUMOA

CHARO MORÁN CUADRADO

Ekologistak Martxan taldearen kontsumo-arloa

Pandemiak gure bizitzak aldatu ditu, lan egiteko eta mugitzeko modua aldatu digu, eta, horrenbestez, baita kontsumitzeko ohiturak ere. Komuneko papera edo etxeko pastelgintzarako irina agortu zelako apalategiak hutsik ikustetik haratago –datu horiek izan ziren supermerkatuetako kontsumoaren ezaugarri konfinamendu garaian–, beste aldaketa garrantzitsu batzuk ere izan dira gure kontsumoan.

Ikaragarri sendotu dira aurretik ere goranzko joera erakusten ari ziren zenbait portaera, hala nola sareko erosketak, Interneten erabilera edo entretenimenduko plataforma digitalak. Hala, sareko erosketak goieneko mailara eramanez, pandemiak, non Amazon multinazionala nabarmentzen den. Multinazionalak izandako diru-sarrerek munduko aberatsen bihurtu zuten Jeff Bezos 2020an. 112.000 milioi dolarreko irabaziaz izan ditu mundu osoan; 2017an baino % 53,8 gehiago. Planetako enpresa-markarik baliotsuenak tokiko merkataritza irentsi du, laneko

esplotazioan eta zerga-sistema ezin barregarriagoan¹ oinarritutako negozio-eredu bati esker eta ingurumen-gastu gero eta handiagoen kontura². Bazar digital handi bat jartzen digu esku-eskura plataformak, non guztia klik-kolpeka saltzen den. Haren baliokide txinatar Alibabak baino ezin du lehiatu erraldoiarekin salmenta-zifretan.

Interneten erabilerari lotutako sektorea izan da pandemiak mesede egin dion beste sektore bat, izugarri hazi baitira kultura-deskargak (serieak, filmak, telebista, bideo-jokoak...) eta areagotu asko, Netflix eta Amazon bezalako plataformen erabilera. Eta, halaber, sare sozialen erabilera ere % 27 handitu da³.

1 4.700 milioi euroko irabaziaz ditu Espainian, baina ehun eurotik 0,1 zentimo besterik ez ditu ordaintzen zergetan.

2 Morán, C. (2020). Amazon: a costa de ti, a costa del planeta. Ecologista aldizkaria.

3 Juste, M. (2021). La pandemia dispara el uso de las redes sociales, un 27% más que hace un año. <https://www.expansion.com/economia-digital/innovacion/2021/02/10/6022c89de5fdea-59448b459b.html>

WhatsApp-en erabilera kontuan hartuta bakarrik, hamar aldiz gehiago erabili da konfinamenduan.

Ikaragarri sendotu dira aurretik ere goranzko joera erakusten ari ziren zenbait portaera, hala nola sareko erosketak, Interneten erabilera edo entretenimenduko plataforma digitalak. Hala, sareko erosketak goieneko mailara eramanez dituzte pandemiak, non Amazon multinazionala nabarmentzen den. Multinazionalak izandako diru-sarrerak munduko aberatsen bihurtu zuten Jeff Bezos 2020an. 112.000 milioi dolarreko irabaziak izan dituzte mundu osoan; 2017an baino % 53,8 gehiago. Planetako enpresa-markarik baliotsuenak tokiko merkataritza irentsi du, laneko esplotazioan eta zerga-sistema ezin barregarriagoan oinarritutako negozio-eredu bati esker eta ingurumen-gastu gero eta handiagoen kontura. Bazar digital handi bat jartzen digu esku-eskura plataformak, non guztia klik-kolpeka saltzen den. Haren baliokide txinatar Alibabak baino ezin du lehiatu erraldoiarekin salmenta-zifretan.

Interneten erabilerari lotutako sektorea izan da pandemiak mesede egin dion beste sektore bat, izugarri hazi baitira kultura-deskargak (serieak, filmak, telebista, bideo-jokoak...) eta areagotu asko, Netflix eta Amazon bezalako plataformen erabilera. Eta, halaber, sare sozialen erabilera ere % 27 handitu da. WhatsApp-en erabilera kontuan hartuta bakarrik, hamar aldiz gehiago erabili da konfinamenduan.

Gaur egun Internet menderatzen duten bost konpainiak indartu egin dira krisiaren ondorioz, bai aisialdiko orduengatik, bai sare sozialen erabilerarengatik, bai telelanarengatik,

bai bilera birtualek izan zuten gorakada itzelarengatik. Konpainia horiek ia monopolio-moduan funtzionatzen dute: hor daude Google bilaketa-motorra, Apple-produktuen softwareak, Microsoften ikurra den Windows sistema-eragilea, Facebook-en bidez burutzen diren gizarte-harremanak eta Amazonek eskaintzen digun kontsumo lasterraren garaiko logistika, entretenimendua eta banaketa. Hala, GAFAM da Internet kontrolatzeko borroka irabazi dutenak izendatzeko erabiltzen den akronimoa, zeinei nabarmen lagundu baitie pandemiak eragin duen krisiak.

Elikadurari buruzko datuek diote elikadura osasungarriagoaren alde egin dela, eta fruta eta etxean prestatzeko lekale eta barazki gehiago kontsumitu dela, prozesatutako produktuen kalterako. Horrela bada, janaria prestatzeko ohiturarik ez zutenen % 14 kozinatzen hasi zen egunero pandemia⁴ garaian, etxeetan denbora gehiago igaro beharra zegoelako. Espero dezagun joera hori finkatzea eta elikadura prozesatua eta janari lasterra kontsumitzeko joera aldatzea; izan ere, elikadura mota horrek ondorio kaltegarriak ditu biztanleen osasunean eta planetan.

Elikagaiak erosten ditugun lekuari dagokionez, supermerkatuen aukera ezarri zen auzoko denden eta elikagai-merkatuen aldean. Hala ere, azken horiek dira produktu freskoak kontsumitzeko gehien aukeratzen diren

4 Pérez-Rodrigo, C. et al. (2020). Cambios en los hábitos alimentarios durante el periodo de confinamiento por la pandemia COVID-19 en España. Revista Española de Nutrición Comunitaria. https://www.renc.es/imagenes/auxiliar/files/RENC_2020_2_06_Cambios_habitos_alimentarios_estilos_vida_confinamiento_Covid-19.pdf

lekuak, eta tokiko ekonomia eta auzoko bizitza sendotzearen aldeko apustua egiten duten pertsonak aukeratzeko dituzten lekuak. Alde horretatik, Lidl eta Amazon, berriz ere Amazon, izan ziren pandemia-urtean Espainiako banaketaren irabazle nagusiak, Mercadonaren eta Carrefourren atzetik⁵.

Garraioari dagokionez, pandemiak izugarri igo zuen bizikleten⁶ salmenta 2020an, 1,5 milioi unitate baino gehiago saldu baitziren, automobilen bikoitza. Horren arrazoa da bizikletaren erabilera handiagotu egin zela, batetik, kirol- eta aisialdi-jardueretarako, eta, bestetik, hirietako mugikortasunaren alternatiba izateko, garraio publikoaren kalterako, baina ez, ordea, hainbeste autoaren erabileraren kalterako. Garraio kolektiboetan kutsatzeko beldurrak areagotu egin zuen bizikleta bidezko mugikortasuna, eta hori izan daiteke pandemiaren garaiko kontsumoaren berri onenetako bat, batez ere hurbileko mugikortasunerako finkatzen bada motordunen zirkulazioa arintzeko beste ekimen batzuekin eta hirietan ezartzen ari diren emisio gutxiko guneekin batera.

Turismoa, berriz, nabarmen kaltetu den sektoreetako bat izan da, eta, horrekin batera, baita enpleguaren zati handi bat ere, non, eta Espainiako Estatukoa bezalako ekonomia batean, sektore horren oso mendekoa baita. Airbnb nabarmen hazten ari den konpainia da,

5 Plaza, A. (2021). Los supermercados que más crecieron en España en 2020 fueron Lidl... y Amazon. https://www.eldiario.es/economia/supermercados-crecieron-espana-lidl-amazon_1_7223157.html

6 Plaza, A. (2021). La pandemia dispara la venta de bicicletas en España: más de 1,5 millones en un año. https://www.eldiario.es/economia/pandemia-dispara-venta-bicicletas-espana-1-5-millones-ano_1_7977044.html

eta irabazi handiak izan ditu pandemia iritsi aurretik, baina 2020ko lehen hilabeteetan burtsan balioa gutxitu eta 322 milioi galdu zituen. Ez da bakarria izan, sektoreko beste enpresa handi batzuetara ere zabaldu baita egoera hori, hala nola Expedia, Hilton eta Bookingera. Espainiako estatuan, Meliá, Riu eta NH taldeek galera handiak eta kaleratze masiboak izan dituzte. Hala ere, igoera izan zuen barneko tokiko turismoak, ahal izan zuen neurrian. Askoz ere jasangarriagoa da turismo mota hori eta eragin handiagoa du landa-ekonomian.

Pandemia garaiko kontsumo-jarraibideei buruzko datu batzuk baino ez dira horiek. Ikuspegi ekosoziala duen azterketa batek alde onak eta txarrak ditu. Alde onak elikadura osasungarriagoaren, irakurketari denbora gehiago eskaintzearen, landa-turismoaren eta bizikletaren erabilera sustatzearen aldeko joera ikusten delako. Baina, baita alde txarrak ere; izan ere, ziurgabetasun-garai hauetan nabarmen garaile izan diren Amazon bezalako multinazional handiak sendotzeak kontsumo akritiko, indibidualizatu eta bidegabeaz elikatzen den eredu bati laguntzen diote, zeinak aberastasuna pertsona gutxirengan pilatzen baitu eta Lurra planetako baliabide eta hustubide amaikorrei bizkar emanda garatzen baita.

Egokia litzateke konfinamenduan genituen sentsazioak berreskuratzea, eta gogoratzea gure esker ona adierazten geniola zaintzen gintuzten eta gelditu ere egin ezin ziren pertsonen (osasun-langileak, zaintzaileak, apal-hornitzaileak, supermerkatuko kutxazainak...), faltan sentitzen genituela gertuenekoak, eta

bizilagunen arteko laguntza-sareak eta elkartasunezko janaritegiak osatu genituela, pertsona kalteberenei laguntzeko. Gogora dezagun gorputza mugitu edo parke edo zelai batean paseatzeko beharra sentitu genuela. Berreskura ditzagun bizitako ikasketak eta ohar gaitezen ez genuela

merkataritza-zentroa faltan sumatzen, bizitza soziala baizik. Azken finean, behar duguna eta garrantzitsua besteekin dugun harremana da, ondasun materialen gainetik. Taldean eta planetarekin harmonian hobeto bizi gaitezen.